

Even uw aandacht...

Deze 'smaakmaker' laat u toe kennis te maken met dit werk.

Dit tekstfragment mag niet gebruikt worden voor opvoering. Het mag niet worden gedownload, afgedrukt of verder verspreid.

Indien deze smaakmaker u bevalt, raden we u aan het volledige toneelstuk te ontlenen en te lezen voor u tot de aankoop van boekjes voor opvoering beslist.

Veel leesplezier!

GROOTVADERS LIST

blijspel in 3 bedrijven

door

Anton Hamik

Bewerkt door : Jos Joosten

Toneelfonds J. Janssens – Antwerpen
1997
Nr.740

OPVOERINGSRECHT

Het opvoeringsrecht wordt verkregen na aankoop van tenminste ACHT tekstboekjes bij de uitgever en na betaling van de verschuldigde auteursrechten aan:

Toneelfonds J. Janssens bvba
Te Boelaerlei 107
2140 Borgerhout Antwerpen
www.toneelfonds.be

Bij aankoop van het verplicht aantal boekjes krijgt men van de uitgever een formulier "aanvraag tot opvoering". Op dit formulier moet men plaats en datum(s) van opvoering invullen; het moet minstens vier weken voor de opvoering(en) naar Toneelfonds J. Janssens bvba worden gestuurd. Enkele dagen voor de opvoeringen ontvangt u dan van hen de factuur voor te betalen auteursrechten

Men is volgens de Auteurswet strafbaar als men gebruik maakt van gekregen, gehuurde, geleende of gekopieerde boekjes.

Wanneer men niet voldoet aan de hier opgesomde voorwaarden, worden de geldende auteursrechten met 100% verhoogd.

Voor Nederland wende men zich tot:

I.B.V.A "Holland"
Postbus 363
1800 AJ Alkmaar.

TARIEFCODE A1

© 1969 Toneelfonds J. Janssens

Niets uit deze uitgave mag worden veeveelvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

P E R S O N E N

KREITHOVEN

LUDO, zijn zoon.

GROOTVADER.

JOPIE, dienstknecht.

HASLINGS, veekoopman

JANUS, zijn broer.

JOOS, hun zoon.

MAARTEN, knocht

PLAATS DER HANDELING :

Het eerste bedrijf speelt bij Kreithoven

Het tweede en het derde bedrijf bij Haslings.

4.

E E R S T E B E D R I J F .

= = = = =

Eenvoudige boerenkamer bij Kreithoven.

Algemene opkomst links-voor.

In de hoek links, een haard met bank. Tussen de deur links en de kachel, een muurkastje waarop tafelborden staan. In de achtergrond een open venster, waaronder, een beetje verder, een leunstoel staat.

Vooraan rechts een deur naar de andere vertrekken.

In de hoek rechts, een tafel waarachter tegen de muur een bank, en verder stoelen omheen staan.

Het is een zonnige voormiddag.

KREITHOVEN (rustige vijftiger, wandelt met de handen op de rug door de kamer).

JOPIE (flinke sterke knecht van rond de dertig, overeenkomende gelaatstrekken, staat onbeweeglijk met nors gezicht, voor deur rechts).

KREITHOVEN (blijft voor hem staan).- Daarmee weet ik nog altijd niet, waarom je je dienst hier opzegt.

JOPIE.- Ik heb je al gezegd, dat je daar niet verder hoeft op aan te dringen.

KREITHOVEN.- Twee jaar ben je bij ons en we hebben met elkander altijd goed over de baan gekund. Nu wil je d'r opeens van onder trekken.

JOPIE.- Ja. Dat wil ik en dat zal ik.

KREITHOVEN.- En ik mag niet eens weten wààrom ?

JOPIE.- Neen !

KREITHOVEN.- Krijg je te weinig eten ?

JOPIE.- Och kom ! Zie ik er zo onderkomen uit ?

KREITHOVEN.- Is het werk dan te zwaar ?

JOPIE.- Dan was ik zo lang niet hier gebleven...

KREITHOVEN.- Betaal ik te weinig loongeld ?

JOPIE.- Ja ! Dat is overal eender !

KREITHOVEN.- Dan kan ik niet begrijpen wat eraan hapert.
Kom, zeg het.

JOPIE.- Ik zeg het niet, want het zou je veel te veel
spijt doen.

KREITHOVEN.- Onzin ! Kom, zeg vrijuit wat je niet
aanstaat ! Misschien kan ik het verhelpen ?...Het is toch
geen manier van doen om alles zo ineens in de steek te
laten, en er vandoor te gaan...

JOPIE.- Ik doe 't niet gaarne, maar ik moet gaan...

KREITHOVEN.- Hoezo, je "moet" ?

JOPIE.- En ik vraag je nogeens me vandaag te laten
vertrekken. Ik hou 't niet meer uit.

KREITHOVEN.- Wie misdoet je dan wat ? Ben IK het soms ?

JOPIE (schudt nee).- U niet...

KREITHOVEN.- Ludo dan ?

JOPIE.- Die ook niet.

KREITHOVEN.- Of grootvader ?

JOPIE (na een ogenblik, grimmig).- Die loze schelm !
Die deugniet!...

KREITHOVEN.- Aha ! Daar hebben w'het ! Grootvader is
dus de vlieg in de soep.

JOPIE.- Ik heb het u niet willen zeggen, omdat elke
keer als we wat van de oude zegden, u 'n gezicht trok.
Maar ik weet ervan mee te spreken, wat die man me, in
twee jaar tijd, gepest heeft !

KREITHOVEN.- En jij hem niet ?

JOPIE.- Ik ? Ik heb me alleen niks laten welgevallen. Had ik misschien stil moeten toekijken bij die schelmstreken die hij mij gelapt heeft ?

KREITHOVEN.- Neen, maar je moet toch begrijpen dat ouwe mensen dikwijls als kinderen zijn. Dat moet je door de vingers zien.

JOPIE.- Ik zie al twee jaar lang door m'n vingers, maar nu is 't ermee gedaan. Ik ga weg !

KREITHOVEN.- Wat voor gruwelijks heeft hij nu dan weer uitgehaald, Jopie ?

JOPIE.- Een dooie muis heeft hij gisteren in mijn bed gelegd !

KREITHOVEN (lacht).- 'n Dooie ? ...Daaraan zie je hoe dom die oude is. Als hij slim was, had hij er 'n levendige ingelegd !

JOPIE.- Je hebt gelijk ! Verdedig hem maar ! Voor mij is het 't zelfde : ik ga mijn weg.

KREITHOVEN.- Praat heen onzin, Jopie. Terwille van die muis zul je je dienst toch niet opzeggen ?

JOPIE.- Terwille van die muis niet alleen. Die heeft de maat maar vol gedaan. De ouwe deugniet heeft me nooit met rust gelaten. De dag dat ik ben binnengekomen, heeft hij mijn zondagschoenen aan de grond genageld. Dat was mijn goedendag. Met Pasen heeft hij een briefje, waar ik al mijn zonden had opgeschreven, uit mijn kerkboek gehaald en het tegen de kerkmuur gespeld. 'n Dozijn spitsboeven kunnen in 'n jaar tijd niet zoveel kwajongensstreken uithalen als hij in één dag!

KREITHOVEN (krabt zich achter het oor).- Jawel, soms gaat hij wel wat ver. Je moet niet denken dat hij het altijd alleen op jou gemunt heeft. Ik krijg ook m'n

beurt al eens ! En Ludo ook. Of denk je dat ik gisteren m'n salaad zelf met jenever aangemaakt heb ?

JOPIE.- Ik, als ik in uw plaats was, ik had dat vergift al lang in 'n oud-mannetjeshuis gestoken. Maar wacht maar, wacht maar ! U zult nog voor hem aan de arme zijn. Dat zeg ik u !

KREITHOVEN.- Jawel, daar is wel iets van waar, wat je daar zegt...

JOPIE.- Het gaat jou ook niet zo schitterend. Is het dan nog nodig dat je voor heel je leven met die ouwe geplaagd bent ?

KREITHOVEN.- Dat is 'n moeilijk geval. Toen ik met m'n vrouw getrouwd ben, God weze haar ziel genadig, toen heb ik haar grootvader er bij gekregen, als huwelijks-geschenk. Kan ik hem nu zo maar buitensmijten ?

JOPIE.- Daar kun je mee doen wat je wilt. Voor mijn part kun je hem in 'n glazen kastje plaatsen... Welnu, wat is't . Kan ik gaan, boer ?

KREITHOVEN.- Moet je nu zo haastig te werk gaan ?

JOPIE.- Hoe haastiger hoe beter, anders breek ik die mensenplager nog in twee door !

KREITHOVEN (afwerend).- In 's hemelsnaam, dat niet ! Dan had ik twee grootvaders. Ga dan maar ...als 't je bij mij niet meer bevalt, dan wil ik je niet weerhouden. Misschien bedenk je je nog eens ?

JOPIE.- Ik heb niks te bedenken. Over 'n half uur zeg ik je goeie dag.

KREITHOVEN.- Heb je al 'n andere plaats ?

JOPIE.- Die zal ik wel vinden ! Er is overal volk te weinig. Wil je een goed getuigschrift klaarmaken, boer ?

KREITHOVEN.- Natuurlijk ! Dat heb je eerlijk verdiend.

8.

JOPIE.- Dan ga ik nu mijn koffer pakken.

KREITHOVEN (stilletjes).-Als je soms grootvader mee wil inpakken, ik heb er niks op tegen, hoor !

JOPIE.- Dan plak ik er een adresbriefje op, en stuur hem recht naar de hel !

LUDO (flinke grofbeenderige boerenzoon, in werkpak links op).(Hij werpt zijn hoed woedend op de grond).
.-Vervloekte plaaggeest ! Nu heb ik er genoeg van...

KREITHOVEN.- Tututu, wat heeft die hoed je nu misdaan?
(raapt de hoed op, klopt hem zorgvuldig af en houdt hem in de hand)

LUDO.- Dat is geen werk met grootvader. Dat hij thuis blijft en eieren legt, maar ik zal de aardappels zelf uitsteken !

KREITHOVEN.- Wat doet hij ? Steekt hij die uit ?!

LUDO.- Heb jij hem gezegd dat hij mij moest komen helpen ?

KREITHOVEN.- Ik ? Met geen woord !

LUDO (woedend).- Neen ? En hij komt met 'n schop aangelopen en zegt : "Wacht Ludo, ik kom je helpen, dan gaat het vlugger vooruit". Hij spuwt in z'n handen en steekt de aardappels middendoor !

KREITHOVEN (werpt de hoed woedend op de grond).- Alle duivels ! Nu begint hij mij de keel uit te hangen !

LUDO (raapt de hoed op en klopt hem zorgvuldig af)
Mij hangt hij al lang de keel uit.

JOPIE.- En mij het langst van al ! Gelukkig maar, dat ik hier niet vastgenageld zit. (rechts af)

KREITHOVEN.- Jopie heeft zijn post opgezegd.

LUDO .- Jopie ? En waarom ?

KREITHOVEN.- Om grootvader.

LUDO (smakt de hoed op de grond).- Zie je ! Daar heb je het ! Nu gaat de enige die het hier langer dan veertien dagen bij die schobbejak heeft uitgehouden ook naar de duivel !

KREITHOVEN (raapt zuchtend de hoed op en klopt hem af) Ja, ja, het is een echt kruis !

LUDO.- Dat heb je je zelf aan de hand gedaan, dat kruis.

KREITHOVEN (smijt de hoed op de grond).- Verdomd ! Wat heeft iedereen tegen mij te klagen, en vallen ze mij allemaal op het lijf ? Is het mijn schuld dat grootvader op de wereld is ?

LUDO (neemt hoed op en klopt hem af).- Neen, dat is jou schuld niet. Maar dat hij op de werf nestelt, de mensen uit hun vel jaagt en de boerderij kapot maakt, dat is jou schuld. Ik zou niks zeggen als hij stil in zijn hoekje bleef, en zich met niks bemoeide dan met zijn pijp. Maar er is niks, waar hij zijn neus niet insteekt. Waar je gaat en staat, springt hij voor je voeten. Wat hij vastneemt is kapot, en waar hij guitenstreken kan uithalen, doet hij het. (Hij wil de hoed op de grond smakken, maar Kreithoven rukt hem, wanner hij omhoog geheven wordt, uit zijn hand). Moeten wij ons dan allemaal door hem voor de gek laten houden?

KREITHOVEN.- Waarom wil je die hoed maar altijd op de grond smakken ? Denk je dat hij daar schoner mee wordt ?

LUDO.- 't Is die van grootvader.

KREITHOVEN.- Ach zo !- (Zwiert de hoed met een grote bog in een hoek)

LUDO.- Ik heb hem meegenomen, omdat ik dacht dat hij me dan zou nalopen; en de aardappels zou gerust laten. Ja, da-ag ! Hij steekt de hele akker in stukken !

KREITHOVEN.- Wel verdorde vlegel ! Ik bind hem met een koord aan zijn bed vast !

LUDO.- Er is maar één oplossing : de ouwe moet het huis uit !

KREITHOVEN.- Dat was nog het beste, ja. Maar ik kan er niet toe besluiten.

LUDO.- Omdat je te goed bent. Als ik meester was van 't hof, dan had ik hem al lang aan de deur gewalst !

KREITHOVEN.- Je hoeft maar te trouwen, dan laat ik de boerderij aan jou over. Dan kan je met grootvader doen wat je wil. Dan is hij van jou.

LUDO.- Hemeltje lief ! Je laat me 't water in de mond komen ! (ironisch). Om zo 'n grootvader te hebben ! Ik zou bijna alleen reeds dààrom 'n meisje willen zoeken !

KREITHOVEN.- Hoef jij niet te zoeken, dat heb ik al voor jou gedaan. En ik verzeker je, dat ze je zal bevallen ! Mij bevalt ze, alhoewel ik ze ook nog niet gezien heb. Maar Haslings geeft haar 'n mooie cent mee.

LUDO.- 't Is waar, vader, de boerderij zou wel wat geld kunnen gebruiken.

KREITHOVEN.- Als ze 'n ordentelijke soms geld meekrijgt, komt het er niet zo erg opaan, hoe ze er uit ziet.

LUDO.- Niks te doen, vader, ik spreek er niet meer over. Ik heb er niks op tegen te trouwen, maar ik zoek m'n meisje zèlf uit.

KREITHOVEN.- Je wilt me toch niet dwarszitten, Ludo? Ik heb Haslings vast beloofd dat je zijn dochter Eva zoudt nemen. Dat is tussen ons zo uitgemaakt.

LUDO.- Maar tussen mij en die...Eva is er niks uitgemaakt. Zeg eens, vader, wat is dat met die nieuwe vriendschap met die Haslings ? Daar heb je vroeger nooit over gesproken. Wat is dat voor iemand ?

KREITHOVEN.- Wij hebben elkaar jarenlang niet meer gezien, omdat we te ver vaneen woonden. Hij woont in, zeven uren van hier. Wij zijn samen feitelijk nooit zo 'n erg dikke vrienden geweest. Hij was me altijd veel te gierig. 'n Cent zou hij in twee gebeten hebben, en hij is nog zo ! Toen ik laatst op de paardenmarkt rondliep, loopt hij me opeens tegen 't lijf en doet opgeruimd, alsof wij ons hele leven de beste vrienden waren geweest. "Hannes, zegt hij, als ik je vandaag niet getroffen had, dan was ik morgen naar je toegekomen. Onze beide kinderen moeten verenigd worden !".

LUDO (lacht).- Die is goed !

KREITHOVEN.- Ik trok ook grote ogen ! Nooit had hij daar met een woord over gesproken, en zo opeens...! Hij weet toch heel goed dat ik je niks kan meegeven, dan 'n hof vol schulden, en hij heeft je nog nooit gezien...

LUDO.- Vader, daar steekt wat achter.

KREITHOVEN.- Dat heb ik ook eerst bij mezelf gezegd. Maar er steekt niks achter ! Onder 't praten in de herberg heeft hij me nog verteld, dat zijn vrouw naar 'n echtgenoot uitzag voor hun dochter. Om 'n oplossing te vinden, had de moeder 'n hele zwerm namen van jonge mannen verzameld, die bij haar Eva passen. Boerenzonen enzomeer. Ze had die namen op afzonderlijke briefjes geschreven en die vervolgens in een hoed geworpen en de gelofte gedaan, dat de naam die Haslings er uit zou trekken, die zou zijn van Eva's aanstaande echtgenoot.

LUDO.- wat de vrouwen allemaal uitvinden !

KREITHOVEN.- Maar, naar 't schijnt, waren er juist 13 briefjes, en dat betekende volgens haar ongeluk. Toen moest Haslings vlug 'n veertiende briefje klaarmaken om 'n beter getal te hebben dan 13. Er was hem

op dit ogenblik niemand anders te binnen gevallen dan jouw naam, en daarmee ben jij mee in de hoed terecht gekomen ! Maar weet je nu al, wie Haslings uit die hoed getrokken heeft ?

LUDO (droog).- Mij !

KREITHOVEN (onnozel).- Je kon het niet beter raden. En dat is nu de reden waarom niemand anders dan jij Eva zal krijgen.

LUDO (droog).- Zo ? En jij hebt heel dat vertelsel geslikt, dat die grappenmaker je wijsgemaakt heeft?

KREITHOVEN.- Je gaat toch niet beweren, dat Haslings me belogen heeft ? Wat voor reden zou hij hebben, om ons zijn dochter in de armen te werpen ? Wij hebben niks, niks, niks !

LUDO.- En ik zeg je, dat daar wat achter steekt.

KREITHOVEN (boos).- Jouw hoogmoed steekt daar achter, ja ! (opgewonden). Heregod ! Daar wordt hem het grootste geluk in de schoot geworpen, en de domkop grijpt niet toe !

LUDO.- Zou jij toegrijpen, als ze je eerst de ogen toebinden ? Wat ze je dan in de schoot wierpen, kon dan even goed 'n dooie mus zijn als 'n gebraden kip!

KREITHOVEN.- Kom, kom, het zal wel een kip zijn, jongen !

LUDO.- Je kan nog lang wachten, met je kip.

KREITHOVEN (woedend).- Goed ! Maar dan kun jij ook naar de boerderij fluiten ! Al wordt ik zo oud als Mathuzalem, weggeven doe ik die niet ! Nu weet je't ! (Achter het toneel hoort men een ruit breken, welke in scherven op de grond neervalt)
Alle donders ! Weer een ruit die daar gebroken wordt ! (roept). Wie is dat ?

GROOTVADER (links op, met schup dwars over z'n schouder.) Ik ! (flinke zeventiger, wien de schelmstreken in de ogen loeren. Blozende kaken, baardloos, slordige versleten kledij. Zijn uiterlijk mag echter geen medelijden verwekken, maar eerder komisch aandoen). Ik heb de glazenmaker al lang niks meer laten verdienen.

KREITHOVEN.- Ben jij dan alleen maar op de wereld om alles kort en klein te slaan ?

GROOTVADER (steeds kalm).- Hoezo, wat heb ik nu weer misdaan ?

LUDO (ironisch).- Niks ! Jij doet nooit wat ...

GROOTVADER.- Hebben jullie dan nog nooit wat gebroken ? (zonder antwoord af te wachten). Kom ! (legt uit) Ik kom met m'n schup langs de huismuur aangewandeld. Komt de bakkerin daar achter me aangehuppeld, glijdt ze uit, laat ze 'n schreeuw.....ik draait me om... (doet zulks, maar vaagt daarbij met z'n schup de borden van het muurbord), djing ! en de vensterruiten rammelen op de grond.

KREITHOVEN (siddert).- Ik voorspel dat hij de hele boel nog zal afbreken. (de stukken borden op de grond tonend). Kijk maar eens ! In de afgrond breng je ons allemaal !

GROOTVADER (lachend).- Dat is 'n meevaller ! Weer cliënteel voor de nieuwe winkel bij !

LUDO.- waar zijn je gedachten, om met zo 'n schup op je schouder, in de beste kamer te komen ?

GROOTVADER.- Ik moest jullie toch wijzen hoe die vensterruit gebroken werd ?

KREITHOVEN (neemt de schup af).- Geef hier ! (werpt ze door linkerdeur buiten). Dan kun je wijzen zoveel je wilt.

GROOTVADER (zet zich op de kachelbank).- Ah ! Ik ben er doodmoe van.

KREITHOVEN.- Zeker van aardappels te steken ?

GROOTVADER (lacht).- Ja...Er zijn er wel een paar in twee gestoken, maar dat doet niks; er zijn er toch nog 'n paar heel gebleven ook.

LUDO (duwt Kreithoven naar grootvader).- Vooruit vader, spreek nu met hem, en maak er kort spel mee. 't Is tijd dat er grote schoonmaak komt !

GROOTVADER.- Ja, dat zou niet slecht zijn. (Wijst op de stukken gleiswerk op de grond). Of wil je wachten tot die rommel vanzelf de deur uitwandelt ?

KREITHOVEN (luid roepend).- Denk je soms dat ik je vuilmeid ben ?

GROOTVADER.- O nee, Jopie zal de stukken wel bij mekaar vagen.

LUDO.- Jopie doet niks meer. Hij gaat weg.

GROOTVADER.- Wat doet hij ?

KREITHOVEN.- Opgezegd heeft ie me, en vandaag nog verlaat hij zijn dienst.

GROOTVADER (vrolijk verwonderd).- Jopie ? (vouwt de handen en blikt naar de hemel). Vader in de hemel, dat je me dat nog laat beleven ! En...Waarom gaat hij ?

LUDO.- Omdat jij hem niet met rust laat !

GROOTVADER.- Ik ?!

KREITHOVEN.- Bij het werk laat je hem niet met rust. Alles wat die jongen doet, heb je te bekibbelen.

GROOTVADER.- Ach zo ! Grootvader is dus weer de zondebok !

LUDO.- Niks van zondebok ! Er is met jou eenvoudig geen huis te houden.

GROOTVADER.- Wel, wel ! Dat is dus mijn dank, dat ik je op het veld geholpen heb.

KREITHOVEN .- Jij moet niemand helpen.

LUDO.- We doen het werk alleen véél beter, en vlugger ook.

GROOTVADER (pruilt).- Goed. Van heden af, raak ik geen tuig meer aan !

KREITHOVEN.- Je moet dat kunnen inzien, grootvader. Ik begrijp heel goed, dat je gaarne wat meehelpt...

GROOTVADER.- 't Is niet nodig. Laat maar zo. Vanaf vandaag, kan het werk me achterna lopen...maar krijgen zal het me niet meer !

LUDO.- En vermits we nu toch aan 't afrekenen zijn, zeg ik meteen maar, dat we ons je schelmstrken niet meer zullen laten welgevallen.

GROOTVADER.- Wat voor schelmstreken ?

KREITHOVEN.- 'n Muis in bed leggen, en mijn sla met jenever opmaken, dat zijn dingen die men niet doet.

GROOTVADER.- Ach zo ! Als ik m'n best doe, om het jullie na het werk wat gezellig te maken, dan noemen jullie dat schelmstreken ? Mij best ! Van heden af is het uit met de vrolijkheid ! Je verdient niks beter.

KREITHOVEN.- Je moet me goed begrijpen, grootvader...

GROOTVADER.- Ik begrijp je goed genoeg...Met mij zal je niet meer kunnen lachen.

LUDO.- Dat hebben we tot op heden nog niet kunnen doen.

KREITHOVEN.- Er moet alleen rust in huis zijn, en vrede. Meer verlangen we niet.